

HET GEVANGENIS MUSEUM

J A A R V E R S L A G

2018

INTRODUCTIE

Het jaar 2018 gaat de boeken in als het jaar waarin het Gevangenismuseum een belangrijke vernieuwing van een deel van de vaste expositie over de geschiedenis van Veenhuizen realiseerde. Een vernieuwing die mogelijk werd gemaakt door een bijdrage uit de provinciale Investeringsagenda Cultuur. We weten inmiddels dat de nieuwe expositie als geslaagd mag worden beschouwd, want de bezoekerswaardering is hoog. De heringerichte toegangssluis dompelt de bezoekers, als introductie op ons thema, direct na binnenkomst onder in vragen over de zin en tijdgebondenheid van ons strafstelsel. Daarmee zetten we onze missie 'informatie verstrekken en de bezoeker uitdagen tot nadenken' op een eigentijdse manier neer.

In februari werden we verrast door een positieve reactie van de BankGiroLoterij op ons uitbreidingsplan 'Toekomst voor een bijzondere geschiedenis'. Dat plan behelst de vergroting van het publieksdeel van het museum door de noord-oostvleugel van ons gebouw in te richten als tentoonstellingsruimte.

De toegezegde bijdrage van de BankGiroLoterij leidde ertoe dat de Gemeente Noordenveld en de Provincie Drenthe ook een ruimhartige bijdrage beschikbaar stelden. Daarna zijn we in overleg gegaan met gebouweigenaar Rijksvastgoedbedrijf om te onderzoeken hoe we de uitbreiding en de behorende aanpassingen aan het monumentale gebouw op een verantwoorde manier kunnen vormgeven. Dat proces van puzzelen en overleggen hopen we in 2019 af te ronden waarna de (ver)bouw kan starten.

De belangstelling voor het Gevangenismuseum blijft hoog. Met opnieuw meer dan 110.000 bezoekers en een hoge bezoekerstevredenheid kijken we terug op een goed jaar. Een jaar waarin naast museale vernieuwing ook nieuwe evenementen en arrangementen zijn ontwikkeld. De geslaagde 'Kolonie bij nacht', de kids-escaperoom, de Bajescamping en het Koloniediner zijn daar voorbeelden van.

Wij zijn het Gevangenismuseum en hebben gevangenen als directe burens. Daarmee ligt het voor de hand dat wij een bijdrage leveren aan de re-integratie van gedetineerden. Ook het afgelopen jaar hebben verschillende gedetineerden daarom bij ons een tijdelijke werkplek gevonden en hun steentje bijgedragen aan het functioneren van het museum.

*Peter Sluiter,
directeur-bestuurder*

BAJESDAG

Zaterdag 2 juni vond in het Gevangenis-museum de 9e editie van de Bajesdag plaats. Op deze informatieve dag voor de hele familie kunnen bezoekers ervaren waar je allemaal mee te maken krijgt als je de wet overtreedt. Het museum organiseert deze dag in samenwerking met vele ketenpartners: PI Veenhuizen, Rechtbank Noord Nederland, Openbaar Ministerie, Politie Basisteam Noord Drenthe, Dienst Vervoer en Ondersteuning en ex-gedetineerden. Het Gevangenis-museum liet samen met alle partijen een compleet beeld zien van de strafrechtketen. Nieuw dit jaar was een mobiel commandocentrum, dat bezoekers van binnen konden bekijken.

NIEUWE EVENEMENTEN

Een nachtje kamperen op de binnen-plaats van het Gevangenis-museum? Dat kon op de **Bajescamping**, in het laatste weekend van de zomervakantie. De kampeerders werden 's avonds getrakteerd op een uitbraakspel, waarbij ze moesten ontsnappen uit de Boevenbus en hun weg terug zien te vinden door de bossen van Veenhuizen. Voordat iedereen de eigen tent weer opzocht, werden er nog spannende verhalen verteld rondom het kampvuur. Het was een nieuwe en bijzondere manier voor jong & oud om het landschap en de verhalen van Veenhuizen te ervaren. De Bajescamping werd georganiseerd in samenwerking met Actief-Veenhuizen. Op de valreep van het oude jaar vond in het Gevangenis-museum nog een nieuw evenement plaats: **Kolonie bij Nacht**. Een echt familie-evenement in de kerstvakantie. Het verhaal van de voormalige kolonie Veenhuizen kwam tot leven tijdens een museumavond met acteurs, live muziek en verhalenvertellers. Voor kinderen was er een speciale speurtocht uitgezet. Deze eerste editie van Kolonie bij Nacht leverde veel positieve reacties op; de komende jaren zal dit evenement verder worden uitgebouwd.

BOEKPRESENTATIES

De geschiedenis van Veenhuizen blijft een boeiend onderwerp voor auteurs om over te schrijven. Dit jaar werden twee nieuwe boeken over het dorp gepresenteerd in het Gevangenis-museum: *De Kinderkolonie* van Wil Schackmann en *De nacht van Byrman* van Egbert Brink. In *De kinderkolonie* beschrijft Schackmann de lotgevallen van de weeskinderen die vanaf 1824 werden opgezonden naar Veenhuizen. Met dit boek complementeert de auteur zijn inhoudelijke serie over de Nederlandse Koloniën van Weldadigheid. De boekpresentatie werd georganiseerd in samenwerking met het Drents Archief en uitgeverij Atlas Contact. In *De nacht van Byrman* beschrijft historicus Egbert Brink, aan de hand van getuigenverklaringen, de omstandigheden in de naoorlogse jaren binnen de gevangenis-muren van Veenhuizen, waarin oorlogsmisdadigers, de laatste landlopers en Indië-veteranen gedwongen samenleefden.

KIDS-ESCAPEROOM

Een escaperoom speciaal voor kinderen in een echte gevangenis, hoe spannend is dat? Tijdens deze nieuwe activiteit maken kinderen kennis met het verhaal van meesterkraker Age M. Op een speelse manier leren ze van alles over de penitentiaire geschiedenis van Veenhuizen en het gevangeniswezen nu. Die kennis moeten ze vervolgens gebruiken om uit de escaperoom te ontsnappen. De escaperooms, ontwikkeld in samenwerking met Actief-Veenhuizen, zijn voor het Gevangenis-museum een mooie uitbreiding van het museale aanbod en een vernieuwende manier om het verhaal dat het museum vertelt over te brengen aan kinderen.

ARRANGEMENTEN

Voor groepen heeft het Gevangenis-museum van alles te bieden. Van een rondleiding tot een compleet dagje uit; voor elke groep wordt een programma op maat gemaakt. Het museum is dan ook een populaire bestemming voor groepsuitjes. In het aanbod ligt de nadruk op samenwerking met ondernemers uit de regio. Enkele voorbeelden van succesvolle arrangementen zijn: *Bajes-leut*, in samenwerking met Koffielust, escaperoom *de Uitbraak*, met Actief-Veenhuizen, *7 turven hoog*, met Natuurmonumenten, het *Pauperarrangement* met inloopatelier Coco Maria, *Binnen en Buiten*, met de Tuinen van Weldadigheid en *Bier, Boef, Bajes* in samenwerking met bierbrouwerij Maallust.

VERNIEUWING VEENHUIZEN

Op vrijdag 23 maart 2018 opende astronaut André Kuipers -nazaat van één van de landlopers die ooit in Veenhuizen zaten- de nieuwe vaste expositie over de rijke geschiedenis van Veenhuizen. In deze interactieve en gelaagde expositie maken bezoekers kennis met de belangrijkste thema's uit de geschiedenis van het dorp van 1823 tot en met 1984. Nieuwe inzichten in onder andere de ontwikkeling van het landschap van Veenhuizen zijn in de expositie verwerkt. Bezoekers ervaren op indringende wijze hoe de boottocht naar Veenhuizen verliep en hoe een dag in de kolonie eruit zag. Ook de ontwikkelingen in het landschap en de architectuur van Veenhuizen door de eeuwen heen komen aan bod. In een multimediale presentatie ontdekken bezoekers hoe het oorspronkelijke heide- en veenlandschap met de komst van de Maatschappij van Weldadigheid in korte tijd veranderde in een strak en rechthoekig landschap.

COLLECTIE & DEPOT

Samen met de collectiemedewerkers, zet een groep enthousiaste vrijwilligers zich al enige jaren in voor het registreren van de collectie, deze wordt zo steeds beter toegankelijk voor medewerkers en onderzoekers. In 2018 zijn er 1.183 objecten ingevoerd, 20.122 records gewijzigd en 5.794 digitale foto's toegevoegd aan de beschrijvingen. In totaal zijn nu 86.677 objecten, boeken, afbeeldingen en documenten ingevoerd en zijn er 74.715 afbeeldingen bij de objecten in het collectieregistratiesysteem Adlib toegevoegd. Het beheer en behoud van de collectie is een voortdurend proces binnen het museum. Dat dit niet alleen een taak is van de collectiemedewerkers, maar van iedereen op de vloer (schoonmakers, huismeesters, rondleiders etc.) , werd duidelijk bij de indoor-cursus collectiehulpverlening (CHV), verzorgd door de medewerkers van *Van Waarde*. De plannen om een deel van de depots in te richten als expositieruimte worden steeds concreter. Een goede voorbereiding is het halve werk en daarom is er kritisch gekeken hoe we depotruimte kunnen besparen. Zo is de oude inrijpoort van de gevangenis in Scheveningen overgedragen aan *Stichting Oranjehotel*, die de poort graag weer in ere wil herstellen op de oorspronkelijke plek en zijn objecten die niet tot de collectie van het museum horen, retour eígenaar gegaan.

VERHALEN

Niet alleen in het museum vertellen we ons verhaal, maar ook daarbuiten. Zo heeft het museum in samenwerking met Openluchtmuseum Het Hoogeland in Warffum een lezing verzorgd over Rijkswerkinrichting De Slikken in Westernieland. Verder levert de conservator collectie op de landelijke website Historiek.nl verhalen over de geschiedenis van het gevangeniswezen en Veenhuizen en worden er inhoudelijke posts op de social media geplaatst. Al enkele jaren had het Gevangenis museum op de gratis website wikispaces een eigen wiki met allerlei informatie over Veenhuizen en het gevangeniswezen. De website diende eerst als zoekbron voor de rondleiders, maar al snel bleek de wiki ook voor alle medewerkers, vrijwilligers en de Vrienden van het museum interessant om te lezen. Afgelopen jaar is alle informatie op een nieuwe site geplaatst: wiki.gevangenis museum.nl. De data blijft zo in eigen beheer, waardoor de kans op het verdwijnen van informatie een stuk kleiner is.

GARAGE TDI

Als publieksprogramma rond de nieuwe expositie is in mei 2018 het locatietheaterstuk *'Strafen Recht; Do you remember?'* in samenwerking met Jeugdtheatergroep Garage TDI uit Assen ontwikkeld. In deze indrukwekkende muziektheatertocht door Veenhuizen -die deels te voet en deels met onze historische gevangenisbussen werd ondernomen- vertelden zes jonge drop-outs het verhaal achter de belofte van Veenhuizen. Jongeren, die -net als destijds de zogenoemde 'verpleegden' van Veenhuizen- hun aansluiting met de maatschappij missen. De muziektheatertocht voerde langs bijzondere locaties, haalde het publiek uit zijn comfortzone, verraste, ontroerde en prikkelde de toeschouwers om vanuit hun eigen leven te reflecteren op het denken over verpaupering, misdaad en straf en de ideeën over de maak- en heropvoedbaarheid van de mens. Met dit theaterstuk zijn 'binnen' en 'buiten' op een bijzondere manier met elkaar verbonden

EDUCATIEF PROGRAMMA 'DE KINDERKOLONIE'

In samenwerking met K&C Drenthe en de CEN werkgroep van de basisscholen van Noordenveld, is t.b.v. het Cultuurmenu een nieuw educatief programma voor groep 6 ontwikkeld, met als thema de weeskinderen in Veenhuizen. Het programma bestaat uit een voorbereidende les op school, een museumbezoek en een verwerkingsles op school. In het museum is de educatieve ruimte heringericht tot slaapzaal, de leerlingen verkleden zich als wezen en krijgen een zakboekje, zodat ze helemaal in de huid van kinderen uit ca 1830 kunnen kruipen. Tegelijkertijd gaan ze aan de hand van een interactieve app op tablets aan de slag met 20th century skills. Het onderwijs heeft enthousiast gereageerd op dit nieuwe programma; een greep uit de evaluaties: 'Het was afwisselend qua activiteiten, het sprak de kinderen aan. Het sluit goed aan op de voorbereidende les.' 'Mooie mix tussen zelf beleven en informatie opnemen.' 'De kinderen kunnen zich echt even inleven in hoe het voor een kind in die tijd was.'

OPLEIDING NIEUWE VRIJWILLIGERS

In het najaar zijn er in samenwerking met trainingsacteur Fred Rutten bijeenkomsten georganiseerd voor de kassamedewerkers. Voornaamste doel was het (snel) herkennen van gedrag, om zo goed mogelijk bij de behoeften van de bezoeker aan te kunnen sluiten. Bijna alle kassamedewerkers hebben aan deze trainingen deelgenomen. De rondleiders van het museum zijn in de gelegenheid gesteld deel te nemen aan de bijeenkomst 'Het meesterschap van de rondleider' in het Drents Museum, georganiseerd door het LKCA. De dag stond in het teken van het professionaliseren van het rondleiderschap. De rondleiders die van de uitnodiging gebruik hebben gemaakt vonden met name het interactieve rondleiden interessant.

VERNIEUWING VERGADERZALEN

Het afgelopen jaar heeft de horeca van het Gevangenis museum ingezet op de vernieuwing van de vergader- en congreszalen. Belangrijke wens hierbij was om het verhaal van het museum voort te zetten buiten de expositie en de museale beleving door te trekken naar de zalen. Dit is onder andere gedaan door bij de aankleding van de vergaderzalen gebruik te maken van historische foto's uit de collectie van het museum. In de nieuwe vloerbedekking zijn plattegronden van Veenhuizen verwerkt. Ook het museumterras heeft een update gekregen: er is nieuw, duurzaam terrasmeubilair aangeschaft, passend in de historische omgeving van de binnenplaats van het museum.

VRIENDEN- VERENIGING

Het Gevangenis­museum heeft een Vriendenvereniging die de activiteiten van het museum steunt. De Vrienden functioneren als klankbord voor het museum, werken aan de promotie, realiseren schenkingen en maken het mede mogelijk om objecten voor de collectie te verwerven. Elk jaar organiseert de Vriendenvereniging de zogeheten Spinhuis­lezing, een studiebijeenkomst waar een gastspreker zijn of haar licht laat schijnen op een actueel penitentiair onderwerp. Daarnaast organiseren de Vrienden jaarlijks een excursie naar een penitentiare inrichting of een Tbs-kliniek. In 2018 was het thema van beide activiteiten de TBS-maatregel. De excursie ging naar het Centrum voor Transculturele Psychiatrie in Balkbrug. De Spinhuis­lezing door universitair docent Michiel van der Wolf behandelde de TBS binnen het Nederlandse detentiesysteem.

MARKETING & COMMUNICATIE

De afdeling Marketing en Communicatie heeft zich in 2018 gericht op het vernieuwen van de huisstijl van het museum. Er is een geheel nieuwe, aantrekkelijke website ontwikkeld die potentiële bezoekers uit binnen- en buitenland informeert over én verleidt tot een bezoek aan het museum en Veenhuizen. De website is een visuele vertaling van de visie en missie van het museum en is responsief en meertalig. In het voorjaar verscheen ook de nieuwe algemene folder van het museum in verschillende talen. Om deze zo goed mogelijk op de diverse buitenlandse toeristen af te stemmen, werd samenwerking gezocht met o.a. Marketing Drenthe. In 2019 zal de afdeling marketing en communicatie verder gaan met de uitwerking van de nieuwe huisstijl.

GEKLEURD GRIJS

Ook dit jaar ontwikkelde het Gevangenis­museum een thema­rondleiding voor het *Gekleurd Grijs* programma, een actief cultuurprogramma voor senioren in Drenthe. In de maand april worden verschillende kunst- en cultuuractiviteiten aangeboden, waar alle senioren aan deel kunnen nemen. Het Gevangenis­museum bood een speciale rondleiding door de vernieuwde expositie over de geschiedenis van Veenhuizen. Met veel achtergrondinformatie over de drie grote gestichten die de Maatschappij van Weldadigheid bouwde voor de opvang van landlopers, bedelaars en weeskinderen. Met deze Gekleurd Grijs rondleiding streeft het museum ernaar senioren op een laagdrempelige manier kennis te laten maken met het culturele erfgoed van Drenthe.

CIJFERS

BEZOEKERS (100%)

113.620

waarvan:

volwassenen (78%):

88.748

0-4 jaar (2%):

2.432

5-12 jaar (15%):

16.519

12-18 jaar (5%):

5.921

OVERZICHT ACTIVITEITEN

WORKSHOPS / ACTIVITEITEN / EDUCATIE

- Gekleurd Grijs
- Open Monumentendag
- Openingsweekend
- Museumweek
- Koloniediner
- Roestvrij Theater op de binnenplaats
- Kolonie bij Nacht
- Kinderkolonie
- Oktobermaand Kindermaand
- Boekpresentatie Kinderkolonie
- Boekpresentatie De Nacht van Byrman
- Spinhuislezing
- Kinderescaperoom
- Lange Leo
- Depot op vrije voeten
- Bajesdag
- Voorlichting door ex-gedetineerde
- Rondleidingen Rode Pannen
- Rondrit Boevenbus
- Draaidemonstraties Elektriciteitscentrale Veenhuizen
- Wandelen/fietsen met een erfgoedgids
- Escaperoom De Uitbraak
- Pauperarrangement
- Arrangement met de Tuinen van Weldadigheid
- Bajescamping
- Muziektheatertochten door Garage TDI
- Presentatie op diverse markten en fairs (o.a. Noorderzon en Uit festival Leeuwarden)

CIJFERS

FTE

medewerkers in loondienst:

17

samen:

12,5 fte

vrijwilligers:

113

stages:

1

BALANS per 31 december 2018

Stichting Nationaal Gevangenis­museum

ACTIVA

31-12-2018

31-12-2017

VASTE ACTIVA

Materiële vaste activa

Bedrijfsgebouwen en -terreinen

10.493

14.450

Inventaris

67.326

83.845

Vervoermiddelen

11.091

16.036

88.910

114.331

VLOTTENDE ACTIVA

Vorraden

Gereed product en handelsgoederen

2.417

4.573

Vorderingen

Handelsdebiteuren

7.626

9.017

Overige belastingen en premies sociale verzekeringen

11.449

48.022

Overige vorderingen en overlopende activa

419.581

427.655

438.656

484.694

Liquide middelen

1.679.223

907.159

€ 2.209.206

€ 1.510.757

PASSIVA

31-12-2018

31-12-2017

Kapitaal

592.273

603.634

Aankoopfonds

764.000

629.000

Vorzieningen

79.045

75.000

Kortlopende schulden

Schulden aan leveranciers en handelskredieten

39.234

24.519

Overige belastingen en premies sociale verzekeringen

-

-

Overige schulden

734.654

178.604

773.888

203.123

€ 2.209.206

€ 1.510.757

BATEN EN LASTEN over 2018

Stichting Nationaal Gevangenis­museum

	2018	2017
Netto omzet	849.812	904.349
Subsidiebat­en	1.249.622	1.146.770
Bruto-omzet­resultaat	€ 2.099.434	€ 2.051.119
Personeelskosten	926.369	883.546
Afschrijvingen	37.729	33.940
Overige personeelskosten	80.461	91.877
Huisvestingskosten	309.616	309.051
Exploitatiekosten	531.632	419.507
Kantoor­kosten	78.960	86.261
Algemene kosten	15.675	22.470
Som der lasten	€ 1.980.442	€ 1.846.652
Bedrijfsresultaat	118.992	204.467
Financiële baten en lasten	4.647	6.910
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening	123.639	211.377
Mutaties bestemmingsreserves	- 135.000	- 140.000
Resultaat	€ - 11.361	€ 71.377

RAAD VAN TOEZICHT

Mw. H.R. (Ria) Oosterop - van Leussen, Den Haag, voorzitter

Dhr. Drs. R. (Ritzo) Bloem, Gieten, portefeuillehouder financiën

Dhr. J. (Jacco) Groeneveld, Harmelen, lid

Mw. Drs. M. (Maria) Jong­sm­a, Haren, lid

Mw. Drs. J.M. (Annemarie) Pannekoek - van Toor, Zuidlaren, plv. vicevoorzitter

Dhr. Drs. O.P. (Obe) Veldman, Midlum, lid namens de Dienst Justitiële Inrichtingen

Dhr. A. (Arie) van de Spek, Assen, lid (vanaf 1 augustus 2018)